

ئەیلول ۲۰ ۲۰

هه‌وایی پهیوه‌ندی‌دار

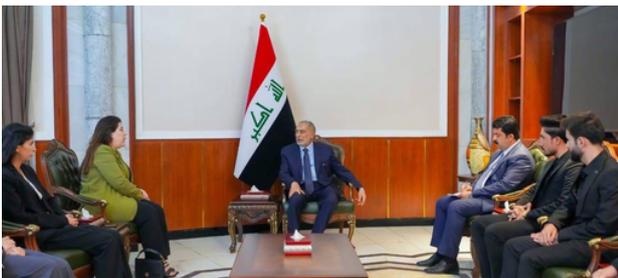

IMPLEMENTING THE YAZIDI SURVIVORS' LAW, A REVIEW BY AND FOR YAZIDI SURVIVORS: YAZDA LAUNCHES REPORT ON THE PROGRESS, GAPS, AND THE PATH TO SURVIVOR-LED TRANSITIONAL JUSTICE IN IRAQ.

■ له مانگی ئابدا، ریکخراوی یەزدا راپۆرتێکی بەناوێشانى "جێبەجێکردنى یاسای رزگاربووانى ئیزیدی: پێداچوونوه‌یه‌ک له‌لایەن رزگاربووانى ئیزیدییه‌وه و بۆ رزگاربووانى ئیزیدی" بڵاوکرده‌وه. به‌ پشته‌به‌ستن به‌ هه‌لسه‌نگاندنه‌کانى رزگاربووان خۆیان، راپۆرته‌که تیشک ده‌خاته سەر هه‌ردوو پێشکوتن و ئالنگارییه‌ به‌رده‌وامه‌کان. له‌ کاتی‌دا زۆریک له‌ رزگاربووان قهره‌بووی دارایی و دانپێدانانى فەرمییان به‌ تاوانه‌کانى داعش وه‌رگرتوه‌وه، به‌لام پرۆسه‌ی پێشکەشکردنى داواکاری هێشتا درێژ و گران و سه‌خته‌ بۆ تیگه‌یشتن. 60% ی ئه‌و رزگاربووانه‌ی که به‌شداریه‌ان له‌ پارسییه‌که‌دا کردوه‌وه گوتویه‌انه که کێشه‌یان له‌ گه‌شتکردندا هه‌بووه و 45% یه‌شيان کێشه‌یان له‌گه‌ڵ زۆریی ئه‌و به‌لگه‌نامه‌دا هه‌بووه که داوا کراون. هه‌روه‌ها رزگاربووان جه‌ختیان له‌ هه‌ندیک کاري له‌پێشینه‌ی تر کرد که له‌ ده‌ره‌وه‌ی قهره‌بووکردنوه‌ن، وه‌ک هه‌ل‌دانوه‌ی گۆره‌ به‌کۆمه‌له‌کان، گه‌ران به‌دوای که‌سانى ونبوو و ئاوه‌دانکردنوه‌ی شه‌نگال. درێژه‌ی به‌بته‌: tinyurl.com/ypy42f8d

■ له مانگی تهموزدا سندوقى رزگاربووانى جیهانى راپۆرتى کارىگه‌رییه‌کانى له‌ژێر ناوێشانى "پرۆژه‌ی رێوشوێنى قهره‌بووکردنوه‌ی کاتى له‌گه‌ڵ رزگاربووانى دیله‌کانى داعش" بڵاو کرده‌وه. راپۆرته‌که له‌ کارىگه‌رییه‌کانى پرۆژه‌ی رێوشوێنى قهره‌بووکردنوه‌ی کاتى سندوقى رزگاربووانى جیهانى ده‌کۆلیتته‌وه، که قهره‌بووکردنوه‌ی کاتى بۆ 1042 رزگاربوو داين کردوه، له‌نێواندا قهره‌بووکردنوه‌ی دارایی، هه‌روه‌ها دروستکردنى مۆنۆمېنتیک و باخچه‌یه‌ک له‌ شه‌نگال وه‌ک قهره‌بووکردنوه‌ی کاتى به‌کۆمه‌ل. درێژه‌ی به‌بته‌: bit.ly/424wsY6

به‌غدا: سه‌رۆكى په‌رله‌مان د. محمود ئه‌لمه‌شه‌هدانى له‌گه‌ڵ سه‌راب ئېلیاس به‌رێوه‌به‌رى گه‌شتى کاروبارى رزگاربووان و شاندىکى رزگاربووان کۆده‌یته‌وه. وێنه: به‌رێوه‌به‌رایه‌تیه‌ی گه‌شتیه‌ی کاروبارى رزگاربووان

■ له مانگی ئابدا، به‌رێوه‌به‌رى گه‌شتى و وه‌فدىکى رزگاربووان له‌گه‌ڵ سه‌رۆكى ئه‌نجومه‌نى نوێنه‌رانى عێراق، دکتۆر محمود ئه‌لمه‌شه‌هدانى، له‌ به‌غدا کۆبوونوه‌وه بۆ تاوتویکردنى ده‌رکردنى یاسایه‌ک سه‌باره‌ت به‌ تاوانه‌ نیوده‌وله‌تیه‌یه‌کان، سه‌ره‌رای ئه‌و یاسا تایه‌یه‌تانه‌ی هاوته‌ریین له‌گه‌ڵ پابه‌ندبوونى ده‌ستوورى عێراق به‌رانه‌ر به‌ قوربانیه‌ی جینۆساید و تاوانه‌کانى دژ به‌ مروه‌قیه‌تیه‌ی. به‌رێوه‌به‌رى گه‌شتى پێشنیاری گه‌لله‌کردنى یاسایه‌کى کرد که پێکها‌ته جیا‌جیا‌کانى عێراق پاریزیت. درێژه‌ی به‌بته‌: tinyurl.com/57cdhptc

■ له مانگی نیساندا، سندوقى جیهانى رزگاربووان، ریکخراوی یەزدا، هه‌روه‌ها ریکخراوی جیهانى فەریده راپۆرتێکیان بڵاو کرده‌وه له‌ ژێر ناوێشانى "ده‌ستراگه‌یشتن به‌ خۆیندن وه‌ک جۆریک له‌ قهره‌بووکردنوه‌ی دیله رزگاربووه‌کانى ده‌ست داعش له‌ عێراق". راپۆرته‌که تیشک ده‌خاته سەر ئه‌و به‌ر په‌ستانه‌ی رزگاربووان له‌ ده‌ستراگه‌یشتن به‌ خۆیندن وه‌ک قهره‌بووکردنوه‌وه رووبه‌روویان ده‌بنه‌وه، هه‌روه‌ها باس له‌ پێداویستیه‌کانیان و ئه‌و چاره‌سه‌رانه‌ی ده‌شیت به‌رده‌ست بن ده‌کات، هه‌روه‌ها پێشنیاری به‌شداریه‌ی چالاکانه‌ی رزگاربووان ده‌کات له‌ داڕشتن و جێبەجێکردنى به‌رنامه‌کانى قهره‌بووکردنوه‌دا، له‌وانه‌ش په‌روه‌ده. درێژه‌ی به‌بته‌: bit.ly/4pHIUz6

■ به‌رپرسانى عێراق به‌ هاوکاریی ده‌زگای شه‌هیدان و به‌رێوه‌به‌رایه‌تیه‌ی گۆره‌ به‌کۆمه‌له‌کان قوناغى یه‌که‌مى هه‌ل‌دانوه‌ی گۆره‌ به‌کۆمه‌له‌کە (خه‌سفه‌) یان ده‌ست پێ کردوه. خه‌سفه‌ یه‌کێکه‌ له‌و گۆره‌ به‌کۆمه‌لانه‌ی داعش بۆ ناشتنى ته‌رمى قوربانیه‌یه‌کانى له‌ کاتى داگیرکردنى موسل به‌کاری هێناوه. درێژه‌ی به‌بته‌: tinyurl.com/y7jhkt79

ئاسته‌نگه‌کان

هه‌ردوو راپۆرتی سندوقی جیهانیی رزگاربووان و ده‌زگای ژیان ده‌ریان خستوه که پێداویستییه پهره‌ده‌یه‌کانی رزگاربووان به‌پیتی پتویست دابین نکران و پێشنیاری پهره‌کردنی فێربوونی خۆئا‌راسته‌کراو ده‌کهن وه‌ک شێوازیکی سهره‌کی. ئەنجامدانی تاقیکردنه‌وه‌کان به‌شێوه‌یه‌کی سهره‌خۆ، له هه‌مان کاتدا دابینکردنی پشتگیریه‌کی ناهه‌رمیی گشتگیر بۆ رزگاربووان، رێگه‌یه‌کی په‌سه‌ندکراوه بۆ یارمه‌تیدانی رزگاربووان تا ده‌ست به‌خوێندن بکه‌نوه. له راپۆرتی ده‌زگای ژياندا پێشنیاری ئه‌وه‌ کراوه که حکومه‌تی عێراق و حکومه‌تی هه‌ریه‌می کوردستان پشتگیری له‌وه‌ ده‌ستپێشخه‌رییه پهره‌ده‌یه‌یه بکه‌ن که له‌لایه‌ن رێخه‌راوه‌کانی کۆمه‌لگه‌ی مه‌ده‌نی و لایه‌نه‌ پیه‌وه‌ندیده‌ره‌کانی دیکه‌وه راکه‌یه‌ندراوه. ئەم ده‌ستپێشخه‌ریانه پتویسته پرۆگرامی خوێندنی تایه‌تمه‌ند له‌خۆ بگرن و تێیاندا پێداویستییه "تایه‌تی"یه‌کانی رزگاربووان له‌به‌رچاو بگێرین و هه‌م رهنه‌گدانه‌وه‌ی ئەزموونی رابردوویان بن و هه‌م بارو‌دۆخی ئێستایشان.

به‌ دووباره‌کردنه‌وه‌ی ئەم راپۆرتانه، هاوپه‌یمانی بۆ قهره‌بووکردنه‌وه‌ی دادپه‌روه‌رانه پێشنیاری ده‌کات پشتگیری پهره‌ده‌یی له‌ چوارچێوه‌ی مۆدیلێکی فراوانتر و گشتگیری راهێنانه‌وه‌دا جێگیر بکریته که ئامانج لێی جیه‌جێکردنی یاسای رزگاربووانی ئێزدیه. ده‌توانیته ئه‌مه‌ به‌ده‌ست به‌ئێرت له‌رێگه‌ی زیادکردنی پشتگیری پهره‌ده‌یی بۆ سه‌نته‌ره‌کانی راهێنانه‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی رزگاربووان بتوانن ده‌ستیان به‌ خه‌مه‌تگوزارییه‌کان بگات، له‌وانه‌ش خه‌مه‌تگوزاریی پشتگیریکردنیان له‌ خوێندندا له‌رێگه‌ی ئاماده‌کردنیانه‌وه بۆ تاقیکردنه‌وه‌کان، پشتگیری تهن‌دروستی ده‌روونی و پشتیوانی کۆمه‌لایه‌تی-ده‌روونی، پشتگیری پزیشکی، یاسایی، کۆمه‌لایه‌تی، پێشه‌یی، هاوکاریی کۆمه‌لگه‌ و خێزان بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی له‌که‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌کان و یارمه‌تیدانی رزگاربووان تا بتوانن به‌سه‌ر زه‌به‌ ده‌روونییه‌کانیاندا زال بن.

له هه‌ر ژماره‌یه‌کی هه‌و‌ئالنامه‌که‌ماندا تیشک ده‌خه‌ینه سه‌ر ئه‌و ئاسته‌نگه‌ سه‌ره‌کیانه‌ی که رزگاربووان له‌ پرۆسه‌ی ده‌ستپێشخه‌رییه‌کان به‌ مافه‌کانیان له‌چوارچێوه‌ی (یاسای رزگاربووانی ئێزدی)دا روه‌به‌روویان ده‌بنه‌وه. له‌م ژماره‌یه‌دا، سه‌رنج ده‌خه‌ینه سه‌ر ده‌ستپێشخه‌رییه‌کان به‌ خوێندن له‌لایه‌ن رزگاربووانه‌وه، ئه‌وه‌ش به‌ سووده‌رگرتن له‌و زانیارییه‌ی له‌م دوو راپۆرته‌وه ده‌ستمان که‌وتوو: راپۆرتی سندوقی جیهانیی رزگاربووان و رێخه‌راوی یه‌زدا و رێخه‌راوی جیهانیی فه‌ریده به‌ ناوئێشانی "ده‌ستپێشخه‌رییه‌کان به‌ پهره‌ده‌ وه‌ک جۆریک له‌ قهره‌بووکردنه‌وه‌ی ئه‌و رزگاربووانه‌ی دیلی ده‌ستی داعش بوون له‌ عێراق" هه‌روه‌ها زانیارییه‌کانی راپۆرتی (ده‌زگای ژیان) به‌ ناوئێشانی "خه‌ستنه‌رووی بژاره‌ پراکتیکیه‌کان بۆ باشتکردنی چوارچێوه‌ی یاسایی له‌ عێراق، چاره‌سه‌رکردنی پێداویستییه‌کانی ئه‌و مه‌ندالانه‌ی په‌یوه‌سته‌ن به‌ هه‌یه‌ و گرووپه‌ چه‌کاره‌کانه‌وه و خه‌زانه‌کانیان و کۆمه‌لگه‌کانیشیان."

هه‌ردوو راپۆرته‌که ئاشکرای ده‌کهن که رزگاربووان به‌رده‌وام روه‌به‌رووبووی ئاسته‌نگی به‌رچاو ده‌بنه‌وه له‌ ده‌ستپێشخه‌رییه‌کان به‌ مافی خوێندن وه‌ک جۆریک له‌ قهره‌بووکردنه‌وه. دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌یان، به‌هۆی مه‌رج ته‌مه‌نه‌وه، که له‌ یاسای عێراقدا هاتوه، نه‌یان‌توانیوه بچنه‌وه به‌ر خوێندن. جگه‌ له‌وه‌ش، له‌ده‌ستدانی تۆماره‌ ئه‌کادیمی و به‌لگه‌نامه یاساییه‌کان بووه‌ته هۆی دواکه‌وتنی پرۆسه‌ی دووباره‌ ناوئێشکردن و ده‌ستکردنه‌وه‌یان به‌ خوێندن. گه‌رفته‌ ده‌روونییه‌کان، بۆ نمونه وه‌ک ته‌نگه‌ی پاش زه‌به‌ری ده‌روونی، فلاشبک و خۆئا‌راکه‌ردنه‌وه ده‌کریته بینه‌ هۆکاری وروژاندنه‌وه‌ی ئازاره‌کان و به‌ر په‌سه‌ن له‌به‌رده‌م رزگاربووان و به‌شداریکردنی چالاکانه‌یان و سه‌رنجدانیان له‌ناو پۆل و فه‌زاکانی فێربووندا. جگه‌ له‌وه‌ش، ئه‌و رزگاربووانه‌ی که ده‌گه‌رینه‌وه قوتابخانه‌ گۆشه‌گیرن و هه‌ست ده‌کهن له‌که‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی دراوه‌ته پالیا‌ن به‌هۆی ئه‌وه‌ی له‌لایه‌ن مامۆستا‌یان و هاوته‌مه‌نه‌کانیانوه ته‌نیا وه‌ک "رزگابوو" مامه‌لایان له‌گه‌ڵ ده‌کریته و ئه‌و ناسنامه‌یه دراوه پالیا‌ن.

بایه‌ته‌کانی دواتری ناو هه‌و‌ئالنامه‌که

له‌م دوا‌یینه‌دا، هاوپه‌یمانی بۆ قهره‌بووکردنه‌وه‌ی دادپه‌روه‌رانه C4JR راهێنانێکی رێخه‌ست سه‌باره‌ت به‌ به‌رپێوه‌بردنی راپرسییه‌ نۆییه‌که‌مان که تایه‌ت بوو به‌ زانیاری راده‌ی رازیبوونی رزگاربووان له‌وه‌ قهره‌بووه‌ داراییه‌ به‌پیتی یاسای رزگاربووانی ئێزدی بۆیان دابین کراوه. ئەم راپرسییه ئامانجیه‌تی کاریگه‌رییه‌کانی ئەم قهره‌بووه‌ داراییه‌ له‌سه‌ر ژيانی رزگاربووان و خۆشگوزه‌رانیی گشتیانه‌ هه‌لبه‌سه‌نگینیت، هه‌روه‌ها ئه‌و بو‌ارانه‌ش ده‌ستیشان بکات که ده‌توانیته تێیاندا رێشوینه‌کانی قهره‌بووکردنه‌وه باشت بکړن. هه‌و‌الی تایه‌ت به‌ به‌ره‌پێشچوونه‌کانی راپرسییه‌که و ده‌نه‌جامه‌کانیشی له‌ هه‌و‌ئالنامه‌کانی داها‌توودا ب‌لا و ده‌کریته‌وه. چاره‌روانی زانیاریی زیاتر بن!

هیچ دوا واده‌یک بۆ پیشکەشکردنی داواکاری نییه! ئەگەر تۆ رزگار بوویت، لێره‌دا ده‌توانیت بزانیته‌ چۆن داواکاری پیشکەش بکەیت

ئەگەر تۆ سەر بە یه‌کێک لێم گروپانه‌ی خواره‌وه‌یت، یاسای رزگار بووانی ئێزیدی قهره‌بووت
پیشکەش ده‌کات:

- ژنه‌ دیله رزگار بووه‌کانی ژێر ده‌ستی داعش، که‌ یه‌گه‌یشتوو یان خوار ته‌مه‌نی یاسایی بن و له‌ یه‌که‌ته‌کانی ئێزیدی، شه‌به‌ک، مه‌سیحی یان تورکمان بن
- پیاوانی ئێزیدی، که‌ ئەو کاته‌ی ته‌مه‌نیان خوار ۱۸ ساڵ بووه‌ له‌لایه‌ن داعشه‌وه‌ رفیندارون.
- هه‌موو ئەو که‌سه‌نه‌ی له‌ یه‌که‌ته‌کانی ئێزیدی، شه‌به‌ک، مه‌سیحی، تورکمان و له‌لایه‌ن داعشه‌وه‌ رفیندارون و به‌ شیوه‌یه‌کی که‌سی له‌ رووداویکی دیاریکراوی کۆمه‌ڵکوژیی داعش رزگاریان بووه‌.

داواکارییه‌کان پیشکەش به‌ به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتیی کاروباری رزگار بووان ده‌کریت. ده‌توانیت به‌
سێ شیوه‌ داواکاری پیشکەش بکەیت:

- وه‌رگرتنی واده‌ی چاوپێکه‌وتن له‌گه‌ڵ به‌ریوه‌به‌رایه‌تییه‌که‌ له‌ یه‌کێک له‌ فه‌رمانگه‌کانیان له‌ شه‌نگال یان موسڵ، پاشان سه‌ردانکردنی فه‌رمانگه‌که‌ له‌ واده‌ی دیاریکراوا. ده‌توانن واده‌ی چاوپێکه‌وتن لێم به‌سه‌ته‌ره‌دا دیاری بکهن: ur.gov.iq/login بۆ زانیاری له‌سه‌ر چۆنه‌تی دانانی واده‌ی چاوپێکه‌وتن، ته‌مه‌شای ئەم فیدیۆیه‌ بکه‌: tinyurl.com/53xtt4zv
- پرکردنه‌وه‌ی فۆرم و بردنی بۆ به‌ریوه‌به‌رایه‌تییه‌که‌ به‌ ده‌ستی. له‌گه‌ڵ ئەمه‌شدا هه‌یشتا پێویسته‌ له‌ رێگه‌ی به‌کارهێنانی ئەو به‌سه‌ته‌ره‌ی سه‌روه‌ ناوت تۆمار بکەیت بۆ ئەوه‌ی کۆدی تۆمارکردنی تایبه‌تی خۆت به‌ده‌ست به‌نییت.
- پیشکەشکردنی داواکاری به‌ شیوه‌ی سه‌ره‌یل. ده‌توانیت داواکارییه‌که‌ت، له‌گه‌ڵ هاوینچ و پنه‌یه‌ک له‌ ناسنامه‌که‌ت و هه‌ر به‌لگه‌نامه‌یه‌کی پشتگیری که‌ هه‌ته‌ له‌و به‌سه‌ته‌ره‌ی سه‌روه‌ پیشکەش بکەیت. بۆ زانیایی زیاتر له‌سه‌ر چۆنه‌تی پیشکەشکردنی داواکاری به‌ شیوازی سه‌ره‌یل، لێم فیدیۆیه‌ بروانه‌: tinyurl.com/3rrfdhf2

ده‌توانیت به‌ ته‌نیا خۆت داواکاری پیشکەش بکەیت، پێویسته‌ت به‌ پارێزه‌ر و رێکخراوی ناخکومی بۆ پیشکەشکردنی داواکاری نییه‌. ئەگه‌ر خاوازیاری هاوکاریی بوویت له‌ پیشکەشکردنی داواکارییه‌که‌ت، ده‌توانیت په‌یوه‌ندی به‌ رێکخراوه‌ ناخکومییه‌کانی ناوچه‌که‌توه‌ بکەیت. واده‌ی پیشکەشکردنی داواکاری بۆ یاسای رزگار بووانی ئێزیدی کراوه‌یه‌. هه‌روه‌ها هیچ پارهییه‌ک بۆ پیشکەشکردن ناده‌یت

. ده‌توانیت له‌ فه‌یسبووک ئاگات له‌ ئاگادارییه‌کانی به‌ریوه‌به‌رایه‌تییه‌که‌ ببیت: tinyurl.com/5b567sp7

ده‌رباره‌ی ئێمه‌

هاوپه‌یمانی بۆ قهره‌بووکردنه‌وه‌ی دادپه‌روه‌رانه‌ (C4JR) هاوپه‌یمانیه‌که‌ له‌نیوان ۳۴ رێکخراوی ناخکومیدا به‌سه‌تراوه‌، که‌ داوا‌ی قهره‌بووکردنه‌وه‌ی گشتگیر بۆ قوربانیاانی سیفیلی تاوانکارییه‌ درنده‌کانی سه‌رده‌می شه‌ری داعش له‌ عێراق ده‌کهن. ئەم هاوپه‌یمانیه‌ پشته‌ به‌یاساکی عێراق و یاسای نیوده‌ولته‌تی مافه‌کانی مرۆف ده‌به‌سه‌تیت بۆ پشتگیریکردن له‌ داواکارییه‌کانی رزگار بووان، به‌مه‌به‌ستی قهره‌بووکردنه‌وه‌یان و هاندانی ده‌سه‌لاتدارانی عێراق بۆ جیه‌جیه‌کردنی ئەرکی خۆیان له‌ دابینکردنی قهره‌بووه‌کاندا. هاوپه‌یمانیه‌که‌ کار ده‌کات بۆ ئاگادارکردنه‌وه‌ و داوکیکردن و خسته‌ن‌ه‌رووی چاره‌سه‌ره‌ گونجاوه‌کان، هه‌روه‌ها بۆ به‌شدارییه‌تیکردنی لایه‌نه‌ په‌یوه‌ندیداره‌ جیاوازه‌کان له‌پێناو دنیابوون له‌وه‌ی رزگار بووان مافی خۆیان بۆ قهره‌بووکردنه‌وه‌ به‌دی ده‌هێنن، ئەمه‌ش له‌رێگه‌ی دابینکردنی بۆشاییه‌ک بۆ وردبینی و هاوکاری و بیرکردنه‌وه‌.

www.c4jr.org

info@c4jr.org

[/C4JRorg](https://www.youtube.com/C4JRorg)